

FINANSTILSYNETTHE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAYStyret i SpareBank 1 SMN
Postboks 4796 Torgarden
7467 TRONDHEIMVår referanse
11/3078
Deres referanse

05.01.2026

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn 19. september 2024 med SpareBank 1 SMN (heretter omtalt "banken"). Tilsynet var en del av Finanstilsynets løpende oppfølging av bankens bruk av internmodeller for kapitalkravsberegning (IRB-metoden), jf. forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD §45. Formålet med tilsynet var å ettergå bankens anvendelse av IRB-systemet i risikostyring, kontroll, innvilgelse og bankens validering av IRB-systemet.

Til grunn for rapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 24. juni 2025 og styrets svarbrev av 26. september 2025.

Tilsynet omfattet bankens bruk av IRB-metoden i kredittinnvilgelse og risikostyring og bankens valideringsmetoder og -resultater. Banken fikk 30. juni 2025 tillatelse til å ta i bruk endrede modeller for utlån til foretak, med vilkår til estimer og valideringsrammeverk.¹ Banken har varslet søknad om endrede modeller for personmarkedet. Observasjonene i denne rapporten er derfor begrenset til bankens bruk av IRB-systemet og enkelte andre forhold som har betydning for IRB-systemet og kapitalkravsberegningen.

1 Finanstilsynets oppsummering

Finanstilsynet mener bankens bruk av IRB-systemet ved låneinnvilgelse i personmarkedet framstår mangelfull. Finanstilsynet vil følge opp bankens videreutvikling av beslutningsrammeverket for kredittsaker, vurderinger av løpetid og refinansieringsrisiko.

2 Finanstilsynets vurderinger

2.1 Anvendelse av IRB-systemet i innvilgelse og risikostyring

IRB-systemet skal være en integrert og sentral del av bankens risikostyring og beslutningsprosesser, inkludert prosessen for kredittinnvilgelse, jf. kapitalkravsforordningen artikkel 144 (1b). I henhold til kapitalkravsforordningen artikkel 189 (3) skal IRB-informasjon utgjøre en sentral del av rapporteringen til styret.

Finanstilsynet fikk i forkant av tilsynet tilsendt beslutningsnotater for et utvalg kredittsaker fra bedrifts- og personmarkedet. Finanstilsynet påpekte at regulatoriske PD- og LGD-verdier ikke alltid framgikk i beslutningsnotatene. Banken redegjorde under tilsynet og i svarbrevet for pågående arbeid med nytt beslutningsstøtteverktøy for bedriftsmarkedet der regulatoriske estimer har en sentral plass. Regulatoriske PD-verdier ble innført i beslutningsnotatene for personmarkedet i 2024. [REDACTED]

[REDACTED]

Bankens kredittmedarbeidere får eller skal få opplæring i IRB-metoden. For bedriftsmarkedet viser banken til opplæring gjennom årlige kredittgjennomganger i avdelingene og e-læring i tredje kvartal 2025. For personmarkedet har banken utarbeidet et kurs i kredittrisiko som skal tilbys alle kreditt-rådgivere og -ledere i 2025.

Fra og med andre kvartal 2025 har banken inkludert regulatoriske PD-estimer og misligholdsrater i kvartalsvis risikorapport. Banken mener valideringsrapporten gir tilstrekkelig informasjon om LGD-estimer på klassenivå.

Finanstilsynet mener anvendelsen av IRB-systemet for utlån til personmarkedet framstår mangelfull, da LGD ikke inngår i beslutningsnotatene og PD benyttes på et relativt aggregert nivå. Finanstilsynet registrerer at beslutningsrammeverket for bedriftskunder er under videreutvikling og forventer tilsvarende for personmarkedet, så langt det passer. Finanstilsynet mener informasjon om LGD-fordeling, ikke kun gjennomsnittsverdier, bør framgå i risikorapportering til styret og ledelse.

2.2 Løpetidsparameteren

Lån med kort løpetid antas å ha lavere risiko enn langsiktige lån, noe som er hensyntatt i løpetidsparameteren M, som inngår i risikovektberegningen. M beregnes i henhold til kapitalkravsforordningens artikkel 162 (2a) og (2f) enten fra avtalte kontantstrømmer eller som den lengste gjenværende tiden som låntaker tillates å benytte til å oppfylle sine avtalte forpliktelser fullt ut, begrenset ned- og oppad til ett og fem år.

Finanstilsynet påpekte under tilsynet at kapitalkravet kan underestimeres om kontraktsmessig løpetid er kortere enn reell løpetid for lånet, og viste til at bankens gjennomsnittlige løpetidsparameter er fallende. [REDACTED]

På bakgrunn av gjennomgang av kredittsaker, ba Finanstilsynet banken redegjøre for retningslinjer og rutiner for å vurdere refinansieringsrisiko for "ballonglån" med betydelig utestående beløp ved forfall. Banken skriver i svarbrevet at refinansieringsrisiko er en integrert del av kredittvurderingen med stresstester og scenarioanalyser for å vurdere kundenes økonomi på forfallstidspunktet, og at bransjespesifikke retningslinjer regulerer nedbetalingsprofil og bruk av ballonglån. Banken mener refinansieringsrisiko ikke skal inngå i løpetidsberegningen, med henvisning til en uttalelse fra den europeiske banktilsynsmyndigheten EBA.²

Finanstilsynet presiserer at banken kan fastsette løpetidsparameteren ved ballonglån til den lengste perioden kunden antas å ha til å innfri sine forpliktelser, begrenset oppad til fem år, i henhold til artikkel 162 (2f), selv om EBAs uttalelse innebærer at banken ikke kan pålegges dette.

Dersom løpetidsparameteren som benyttes i risikovektberegningen ikke gjenspeiler den faktiske risikoen, kan denne risikoen hensyntas i beregningen av kapitalbehov i pilar 2, jf. kapitalkravs-direktivets artikkel 104a, gjennomført i finansforetaksloven § 13-6 og CRR/CRD-forskriften §46. Finanstilsynet vil følge opp løpetidsparameteren i IRB-foretakene som egen sak.

² På spørsmål om mulighet for forlengelse ved kontraktsutløp skal hensyntas i løpetidsberegningen i henhold til artikkel 162 nr. 2a (Q&A 687/2013), har den europeiske banktilsynsmyndigheten EBA svart at kontraktsmessig løpetid kan legges til grunn dersom banken kan velge å forlenge kontakten, og kunden ikke kan kreve forlengelse.

2.3 Misligholdsmerking

Iht. kapitalkravsforordningens artikkel 178 definerer banken mislighold som betalingsmislighold ved vesentlig overtrekk i mer enn 90 dager eller antesipert mislighold som skyldes at banken vurderer det som lite trolig at kunden vil betale sine kredittforpliktelser. For massemarked defineres mislighold på kontonivå med full misligholdssmitte mellom engasjementer innen samme produktområde, for eksempel boliglån. For smitte mellom ulike produktområder har banken innført en terskel på 20 prosent av kundes samlede engasjement.

På bakgrunn av observasjoner og anbefalinger i kvalitativ valideringsrapport ba Finanstilsynet banken redegjøre for oppfølging av misligholdsmerking. Ifølge svarbrevet har banken utviklet en ny misligholdsrapport med informasjon om årsak til mislighold, som skal bidra i oppfølgingen av "falske positive" i antesipert mislighold. Banken har også etablert en ny rutine for misligholdsoppfølging i personmarkedet som forventes implementert i 2025.

Finanstilsynet legger til grunn at bankens kriterier for antesipert mislighold og rutiner for oppfølging av misligholdsmerking sikrer korrekt identifisering av mislighold og vil følge opp bankens validering av datagrunnlaget.

2.4 Eiendomsverdi

Bruk av sikkerheter i beregning av LGD skal etter kapitalkravsforordningens artikkel 181 (1e og -f) være basert på interne retningslinjer som er i tråd med kravene til overvåking av eiendomsverdi og verddivurdering i forordningens del 3, andre avdeling, kapittel 4. Videre skal LGD-estimerer ikke utelukkende være basert på estimert markedsverdi.

Som sikkerhetsverdier i LGD-modellen for boliglån bruker banken estimerer på markedsverdier fra Eiendomsverdi AS (Eiendomsverdimodellen).³ Endelig estimat nedjusteres som følge av anslått usikkerhet. Estimatenes valideres ved å sammenligne med realisererte salgsspriser i validering fra Norsk Regnesentral og i banken.

[REDACTED] Finanstilsynet ba banken redegjøre for hvilke kriterier banken legger til grunn i vurdering av egnetheten av modeller for verdsetting av bolig og oppfølging av valideringsanbefalinger og for hvordan endringer i verdsettelsesmetoder behandles i banken.

Banken skriver i svarbrevet at andelene observasjoner der avvik mellom estimert og observert salgsspris overstiger 10 prosent er vesentlig lavere i valideringen for utfallsåret 2023 enn 2022-rapporten som lå til grunn for tilsynet.⁴ Banken mener kvartalsvise oppdateringer innebærer at verdiestimatene reflekterer markedsutviklingen slik at stigende boligpriser ikke har stor betydning for valideringsresultatene. Endringer i verddivurderingsprosesser skal godkjennes av bankens valideringskomité.

[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Finanstilsynet mener at bankens rutiner for bruk og validering av eiendomsverdiestimater må omfatte kriterier for vurdering av modellenes treffsikkerhet og egnetheten og sikre at sikkerhetsverdier er i tråd med kravene til sikkerhetsstillelse i kapitalkravsforordningens artikkel 181(1).

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonsleder

Olga Andreeva
senior tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.

[REDACTED]
[REDACTED]